

El conflicte del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal

La més recent de les reunions informatives de ritme trimestral organitzades pel Fòrum Oriol, de Barcelona (10 de maig), va prendre per tema la situació del conflicte encara no resolt entorn del destí definitiu de les obres d'art que el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal vindica com a pròpies i que el bisbat de Barbastro reclama en virtut del fet que les peces en litigi havien estat en possessió de parròquies de la franja territorial desmembrada de la diòcesi catalana en tres successives decisions preses des de Roma, els anys 1955, 1995 i 1998. En la reunió informativa van intervenir, d'una part, Montserrat Masià, actual directora del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, i de l'altra, Josep Casanova, prevere, consultor jurídic en aquesta matèria i representant del bisbat de Lleida en la comissió creada ara fa cinc anys per cercar la solució d'aquell conflicte. Casanova va descriure, de manera detallada i precisa, les fases del procés jurídic. Masià, per la seva banda, va insistir en els drets de propietat i en les raons extretes de la tècnica museística i de la història que avalen la posició mantinguda pel bisbat de Lleida.

Les arrels

Tot arrenca de la desmembrament del bisbat de Lleida, decretada per la Congregació vaticana dels bisbes (15 de juny de 1995). De l'aplicació d'aquell decret, en va quedar encarregat el nunci Lajos Kada, que va en negociar els diferents aspectes amb el bisbe de Lleida, Ramon Malla. Quan es va plantejar la qüestió del patrimoni cultural, les converses es van encaïllar. Sobre aquest punt, el nunci, fundat en l'informe d'una comissió que ell mateix va crear, va decidir (juny de 1998) que les obres d'art reunides al Museu de Lleida Diocesà i Comarcal procedents de les parròquies desmembrades i incorporades a la diòcesi de Barbastro, continuessin a la seu lleidatana a títol de dipòsit i que, en tot cas, haurien de ser tornades a les parròquies d'on procedien mentre la diòcesi de Lleida no aportés proves del seu dret a retenir-les.

Basant-se en criteris tècnics d'unitat museística, d'acord amb les normes del «International Council of Museums», el bisbe Malla va recórrer contra aquella decisió (agost de 1998), primer a la Nunciatura, des-

prés a la Congregació dels bisbes i finalment al tribunal vaticà de la Signatura apostòlica. En cada cas el recurs del bisbe Malla fou desestimat. El tribunal de la Signatura apostòlica, a més a més i sense entrar en el fons de la qüestió, va ordenar (abril de 2001) que l'assumpte es tornés a plantejar a partir de la decisió que havia adoptat el nunci Kada l'any 1998. El nunci, doncs, va crear una comissió de sis membres (19.6.2001), dos per cadascuna de les parts interessades: nunciatura, Lleida i Barbastro, perquè presentés propostes.

Un canvi radical de plantejament

El mes d'octubre de l'any 2001, Carme Barlabé va presentar a la Facultat d'Història de la Universitat de Lleida un treball historiogràfic (tesina) sobre el bisbe Josep Messeguer i Costa, que havia regit la diòcesi lleidatana entre 1890 i 1905, el qual, paral·lelament amb el bisbe de Vic, Josep Morgades, havia dut a terme una labor de recuperació de peces d'art romànic i gòtic en procés de deterioració en parròquies del seu bisbat, i que va ser el creador del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal. Francesc Ciuraneta, nou bisbe de Lleida des del mes de desembre de 1999, va assistir a aquell acte acadèmic, en el qual Carme Barlabé va donar publicitat a documentació arxivística on hi havia constància que moltes de les peces d'aquell museu sotmeses a litigi havien estat adquirides pel bisbe Messeguer mitjançant actes legítims de compra-venta, de donació o de permuta.

En la documentació arxivística descoberta, el bisbe de Lleida i els seus assessors jurídic van entreveure una possibilitat inesperada: demanar al tribunal de la Signatura apostòlica la revisió total del cas («restitutio in integrum»), basant-se en dues raons: primera, la possessió ininterrompuda, pacífica i de bona fe de les peces d'art per un període de més de cent anys, i segona, documents inèdits que en demostraven en molts casos la propietat legítima. Entre el desembre de 2001 i el juny de 2002, la Signatura apostòlica desestimà en dues ocasions els recursos del bisbat de Lleida, sempre per raons de forma i sense entrar en el fons del tema, tot al·legant que s'havien presentat fora de temps i que s'havia canviat l'objecte del litigi.

Noves dificultats i noves temptatives

El 26 d'agost de 2002, el bisbat de Lleida va provar d'insistir en una altra direcció: suplicar directament al papa, a través de la Secretaria d'Estat, que designés un tribunal amb l'objecte d'estudiar la propietat de les peces d'art. En aquella mateixa data, la totalitat dels bisbes titulars i auxiliars de les diòcesis catalanes van adreçar al papa una carta de suport al bisbe de Lleida en les seves gestions davant la Santa Seu. I el 19 de febrer de 2003, el bisbe Ciurana va visitar personalment el Secretari d'Estat, al qual va voler lliurar un dossier sobre el cas, que no despertà el seu interès. Finalment, el bisbe de Lleida va rebre una comunicació de la mateixa Secretaria d'Estat (12.2.2004) notificant que el Sant Pare no havia acollit favorablement aquella petició i indicant que l'assumpte es tornés a posar en mans de la comissió de sis membres, creada el 19 de juny de 2001.

Després de quedar comprovat que els dos representants de la diòcesi de Barbastre i els dos designats per la nunciatura feien causa comuna i bloquejaven la negociació, el bisbe de Lleida va recusar els dos membres de la nunciatura (12.6.2004), primer davant el nunci, que va desestimar la recusació, i després davant la Congregació del clergat (5.7.2004), que va guardar silenci. El nunci, per la seva part, va suspendre les reunions de la comissió (7.7.2004) i finalment la dissolgué (10.1.2005), tot encarregant, en la mateixa data, les tasques que eren pròpies de la comissió a Silverio Nieto Núñez, director d'assumptes jurídics de la Conferència Episcopal Espanyola. Silverio Núñez va demanar al bisbat de Lleida que presentés al·legacions en defensa de la seva postura (29.4.2005). El bisbat de Lleida les va presentar en dos lliuraments successius, el segon dels quals, fou rebutjat a primers de maig per haver arribat al seu destí amb retard, sense prendre en consideració que, a Madrid, les dates transcorregudes des del 29 d'abril (dissabte) al 2 de maig (dimarts) havien estat festives.

En tot cas, després d'uns mesos de silenci, el 8 de setembre de 2005, la Congregació vaticana dels bisbes va dictar un decret en virtut del qual, en el termini de 30 dies, s'havien de lliurar al bisbat de Barbastre el prop d'un centenar de peces en litigi. Com a contesta a aquesta disposició administrativa, el bisbe de Lleida (14.10.2005) va enviar a la Congregació una resposta en què, després de manifestar la seva voluntat de donar compliment al decret, recordava que, d'acord amb la llei del patrimoni de la Generalitat, ell no podia disposar d'unes peces que eren catalogades, i comunicava que sol·licitava de la Consellera de Cultura l'autorització corresponent, i a més

plantejava contra aquell decret un recurs davant el tribunal de la Signatura apostòlica del Vaticà.

Situació actual i perspectives

Un cop resumida l'aportació dels ponents sobre el curs dels esdeveniments, cal deixar constància que els mitjans de comunicació s'han fet ressò de tot allò que fa referència a la situació actual. A mitjan mes d'abril de 2006, la Consellera de Cultura donà resposta a bisbe de Lleida, autoritzant-lo a disposar de les obres reclamades, mentre es garantís la unitat de la col·lecció, proposant-ne una gestió compartida i indicant la conveniència de la creació de dues seus museístiques, una a l'Aragó i l'altra a Catalunya. Posteriorment, 19 del proppassat mes de maig, el Parlament de Catalunya, amb la unanimitat de totes les forces polítiques que hi són representades, va adoptar una moció en virtut de la qual el Govern de la Generalitat s'obligava a: *a)* mantenir les obres d'art en litigi com a col·lecció inscrita al Catàleg de Patrimoni Cultural Català; *b)* promoure, un cop definida la propietat de les obres, acords per la gestió conjunta dins del marc territorial que històricament les va generar; *c)* conservar a Lleida les obres en qüestió fins que no s'arribi a un acord de gestió consensuat entre les parts en conflicte; i *d)* negar-se a autoritzar la sortida de les peces en litigi de la seu lleidatana, fins i tot en el cas que fossin sol·licitades per a una exposició, mentre no es complissin les condicions anteriorment expressades.

De cara al futur, s'estudia en el moment present la conveniència i la possible viabilitat d'un recurs a la Rota romana demanant que es pronunciï sobre la propietat de les peces. A més a més, fonts ben informades indiquen que, en realitat, a través de totes les incidències del procés descrit, queden ben establerts dos punts de referència.

1. De les decisions preses per les autoritats romanes (nunciatura i diversos dicasteris vaticans), no n'hi ha ni una que tingui el valor jurídic d'una *sentència judicial*. Són sempre *resolucions administratives*. Més encara: la lectura atenta dels textos d'aquelles decisions fa pensar que les instàncies de les quals procedeixen es deixen guiar ostensiblement pel criteri d'aconseguir sigui com sigui l'entrega de les peces en litigi a la diòcesi de Barbastre, en una inclinació sovint ostensible que voreja el favoritisme i fins i tot la prevaricació.

2. La moció del Parlament de Catalunya és vinculant per al govern de la Generalitat fins al punt que constitueix un veritable blindatge dels drets de la diòcesi de Lleida i de la Conselleria de cultura, perquè sempre queda oberta la possibilitat de recórrer als tribunals civils per reivindicar-hi la titularitat jurídica de les peces en litigi.

Casimir Martí